

Megtervezett egy országos gabonaraktárt, a szegedi téli kikötőt és hajógyárat, valamint a már korábban említett csatornázási terv mellett egy országos csatornahálózatot.

Beszédes József (1787–1852) az Esterházy család uradalmi mérnöke volt, s e minőségében végzett vízrendezési munkálatokat Tolna, Veszprém, Komárom, Pozsony és Nyitra megyékben. 1816-tól a Sárvíz-szabályozás igazgató mérnöke, majd irányította a Sió és a Kapos vízrendezését. 160 000 hektárt ármentesítettek. Ő irányította az első ipari célú csatornának (1833–1840), az Arad megyei fehérkőrösi Nádor-malom csatornának a megépítését, és szabályozta először a Balaton vízszintjét. Terveket készített a Fertő és a Hanság vízrendezésére.

Nagy múltú székely nemesi családból származott a legismertebb Institutum Geometricum-i diák, Vásárhelyi Pál (1795–1846). 1816 őszén szerzett mérnöki oklevelet, s lett Zemplén, majd Veszprém megye mérnöke. Huszár Mátyás mellett a Duna-felmérés munkatársa. Fő műve a Tisza szabályozási tervének elkészítése.

S a tanárok? Horváth János a fizika és mechanika, Mitterpacher József a felsőbb mennyiségtan, Dugonics András az elemi mennyiségtan és alkalmazott mechanika, Mitterpacher Lajos a természetrajz és fizikai földrajz, Rausch Ferenc a felsőbb alkalmazott matematika tanára volt, aki 1792-ben betöltötte az egyetem rektori tisztét. A következő században is kiváló tanárok működtek az intézetben. Az első mérnöki oklevelet 1785-ben adták ki geometer approbatus (felavatott mérnök) megjelöléssel. Mivel a Mérnöki Intézet a tudományegyetem keretei között működött, az okleveleket a tudományegyetem bölcsészeti kara állította ki. A Mérnöki Intézet helyiségeinek az óbudai káptalan házat, az ún. dézsmaházat jelölték ki, s vették meg. A 19. században újabb épületekben kapott helyet.

A 19. század első fele a reformkor kora, amely a nemzeti nyelv, kultúra, művelődés ügyének felkarolása mellett a technikai kul-

túra, a hazai ipar létrehozásának százada, az általunk vizsgált kor támpillérein lépett tovább.

*

Németh József (1938–2019) címzetes egyetemi tanár a hazai tudomány- és technikatörténet kiemelkedő személyisége volt. 1963-ban kapott középiskolai tanári diplomát az ELTE Bölcsészettudományi Karán, 1976-ban a történelemtudomány kandidátusa lett. 1997-ben PhD-fokozatot szerzett műszaki tudományból. 1963-tól több mint ötven éven át oktatott a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemen, közben néhány évig a Budapesti Történelmi Múzeum főigazgató-helyettese volt. Évekig vezette az MTA Tudomány- és Technikatörténelmi Komplex Bizottságát. Németh József professzorra az egyik kiállítás-megnyitó beszédének közlésével emlékezünk, amelynek kéziratát még halála előtt juttatta el szerkesztőségünkbe.

Polcra való

– főszerkesztői könyvajánlók –

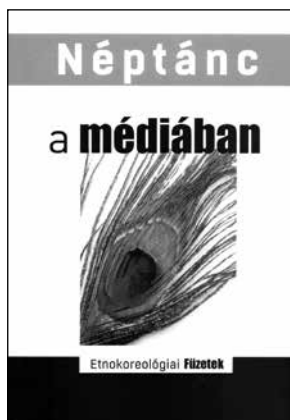
A kötet – egy 2017-es nemzetközi történelemszimpózium előadásai alapján – a Magyarországot is magában foglaló régió szovjetizálásának feltevéleit, szimbólumait és szimpptomait járja körül. Ehhez tizenegy referátum szolgált alapul: négy magyar, két-két cseh és lengyel, továbbá egy-egy amerikai, olasz és orosz történész. A legújabb tudományos eredmények felhasználásával készült fejezetek között helyet kapott a csehszlovák-lengyel-magyar komparatív elemzést tárgyaló előadás, valamint a Szovjetunió céljai és térnyerésének anatómiája. Az egyes országok politikatörténelmi áttekintései Jugoszlávia, Csehszlovákia, Lengyelország és Románia sajátosságait tárgyalják, magyar viszonylatban a paraszti alkalmazkodás kérdésköre tűnik föl. Elgondolkodásra késztet Kovács Béla, Stanislaw Mikolajczyk és Jan Masaryk tragédiába torkolló pályája. A megnyíló orosz levéltárak újonnan feltárt forrásai rendre más megvilágításba helyezik az eddig tényként kezelt összefüggéseket, márpedig a gyorsan változó korabeli történelmi periódusban heteknek, napoknak, sőt olykor óráknak is döntő szerepe lehetett. A téma messze nincs még lezárva.

Sztálin árnyékában. A szovjet modell exportja Kelet-Közép-Európába (1944–1948). Szerkesztette: Mitrovits Miklós. Országház Könyvkiadó, Budapest, 2018. 302 o. ISBN 978-615-5674-58-7

Koltai Róbert filmrendezői pályája saját magántörténelme közkinccsé válásának jegyében bontakozott ki. Történeteinek központi szereplői családjának vagy baráti körének valódi életben legendássá vált alakjait személyesítik meg. S e szerepeket rendszerint ő maga játszotta: a *Sose halunk meg* Gyuszi bácsiját, a *Szamba* Nagyottóját, a *Csocsó, avagy éljen május elseje!* Csomai Gusztávját. Korábban, amikor még „csak” színész volt, változatos tematikájú filmek fémjelezték pályáját, mint a *Pókfoci*, *A trombitás*, az *Egészséges erotika*, a *Csók*, *Anyu* vagy a *Csapid le csaci*. Ezekkel párhuzamosan, a kaposvári társulatban szintén emlékezetes színpadi alakítások fűződtek a nevéhez (*Az öngyilkos* című Erdman-komédia főszerepében magam is láttam a 80-as évek végén, fergetes volt). Az egyes szám első személyben írt memoár hangvétele könnyed, történetmesélése ironikus, benne számos vidám vagy keserű epizóddal. Vannak miniportrék nagy hatású művészkollégákról, akik rendezőként, forgatókönyvíróként, színészként, zeneszerzőként alakították vagy kísérték pályáját; rosszat senkiről sem ír. Nem politizál, de a társadalmi légkör alakulása azért nyomon követhető, mondjuk így: a huszadik század első fele, színházi alulnézetből.

Koltai Róbert: Sose halok meg? Az első 75. Jaffa Kiadó, Budapest, 2018. 344 o. ISBN 978-963-475-122-9

A Magyar Etnokoreológiai Társaság az MTA – Debreceni Egyetem Néprajzi Kutatócsoportjával, a BTK Zenetudományi Intézetével, a Szabadtéri Néprajzi Múzeummal, valamint a Szegedi Tudományegyetem Néprajzi és Kulturális Antropológiai Tanszékével együttműködve *Néptánc a médiában* címmel konferenciát szervezett 2016. június 10-én, a szentendrei Skanzenben. A kötet a tanácskozás tizenöt előadásának egyharmadát tartalmazza. Kifejezetten a néptánc médiamegjelenésével foglalkozott Felföldi László *A folklór mediatizációja a Duna Mentén Folklorfesztivál példáján* c. előadásában, Péterbencze Anikó *A néptánc és a csángó motívum megjelenése a rendszerváltást követően a közszolgálati televízió hírműsoraiban* c. referátumában és Sándor Ildikó a *Megvalósult és elmulasztott lehetőségek. A Fölszállott a páva gyermek tehetségkutató vetélkedő* c. prezentációjában. A történeti dimenziót Barta Tamás *A néptánc helye a II. világháború utáni évek kultúréletében* című előadása képviselte. Szecsődi Barbara *Falusiak a kolozsvári táncházakban* címmel adott elő. A kiadvány az új *Etnokoreológiai Füzetek* sorozat első darabja.

Néptánc a médiában. Konferenciakötet.
Szerkesztette: Pál-Kovács Dóra – Szőnyi Vivien – Varga Sándor. Magyar Táncművészeti Egyetem – Magyar Etnokoreológiai Társaság, Budapest, 2019. 98 o. ISBN 978-615-5852-03-9

Ha a bodrogi helytörténeti kutatásoknak létezne bajnoksága, abban a települések között minden bizonnyal Cigánd vezetne. Erre a kötet címének első szava a legjobb bizonyíték. Ahogy a polgármesteri bevezető fogalmaz, a város történetéről „az elmúlt időszakban évente megjelent egy-egy könyv”. A mostani kiadvány komplex mű. Három tanulmányt tartalmaz, s a szerkesztő jó érzékel válogatott a történeti, néprajzi, nyelvészeti témák között. Takács Péter *Két évszázad Cigánd történetéből (1711–1914)* címmel átfogó elemzést készített, benne egyetemes és magyar történeti, gazdaság-, társadalom- és technikátörténeti szempontokat egyaránt alkalmazva. Páll István *Cigánd hagyományos népi építészet* című írásában a táj és a településszerkezet vizsgálata felől haladt az épületek alaprajzi, építéstechnikai, gépészeti leírása felé, mindezt gazdag fotóanyaggal illusztrálva. Nem maradtak ki a gazdasági és a településen kívüli építmények sem. A sort Fodor Katalin *Cigánd nyelvjárása* című közleménye zárja, amelyben saját kutatási eredményeit összevetette a témakör publikált forrásaival. A függelékben az 1960–70-es években általa gyűjtött szövegek (eredeti hangfelvételek) olvashatók.

Újabb tanulmányok Cigánd múltjából.
Szerkesztette: Viga Gyula. Cigánd Város Önkormányzata, Cigánd, 2019. 176 o. ISBN 978-615-00-6193-1

RADNÓTI Miklós

Nem tudhatom...

Nem tudhatom, hogy másnak e tájék mit jelent,
nekem szülőházam itt e lángoktól ölelt
kis ország, messzeringó gyerekkorom világa.
Belőle nőttem én, mint fatörzsből gyöngé ága
s remélem, testem is majd e földbe süpped el.
Itthon vagyok. S ha néha lábamhoz térdepel
egy-egy bokor, nevét is, virágát is tudom,
tudom, hogy merre mennek, kik mennek az uton,
s tudom, hogy mit jelenthet egy nyári alkonyon
a házfalokról csorgó, vöröslő fájdalom.
Ki gépen száll fölébe, annak térkép e táj,
s nem tudja, hol lakott itt Vörösmarty Mihály,
annak mit rejt e térkép? gyárat s vad laktanyát,
de nékem szöcskét, ökröt, tornyot, szelíd tanyát,
az gyárat lát a látcsón és szántóföldeket,
míg én a dolgozót is, ki dolgáért remeg,
erdőt, füttyös gyümölcsöst, szöllőt és sírokat,
a sírok közt anyókat, ki halkán sírokat,
s mi főnről pusztítandó vasút, vagy gyárüzem,
az bakterház s a bakter előtte áll s üzen,
piros zászló kezében, körötte sok gyerek,
s a gyárak udvarában komondor hempereg;
és ott a park, a régi szerelmek lábnyoma,
a csókok íze számban hol méz, hol áfonya,
s az iskolába menvén, a járda peremén,
hogy ne feleljek asnap, egy kőre léptem én,
ím itt e kő, de főnről e kő se látható,
nincs műszer, mellyel mindez jól megmutatható.

Hisz bűnösök vagyunk mi, akár a többi nép,
s tudjuk miben vétkeztünk, mikor, hol és mikép,
de élnek dolgozók itt, költők is büntelen,
és csecsszopók, akikben megnő az értelem,
világít bennük, őrzik, sötét pincékbe bújva,
míg jelt nem ír hazánkra újból a béke ujja,
s fojtott szavunkra majdan friss szóval ők felelnek.

Nagy szárnyadat borítsd ránk virrasztó éji felleg.

1944. január 17.

*Rovatunk a szépirodalom mindenkori helyzetértékelő és
programadó felelősségére fókuszál, történelmi idők példáival.*

